

ĐỔI MỚI TỔ CHỨC VÀ HOẠT ĐỘNG CỦA VIỆN KIỂM SÁT NHÂN DÂN ĐÁP ỨNG YÊU CẦU XÂY DỰNG NHÀ NƯỚC PHÁP QUYỀN XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM

ĐINH QUANG HUY*

Trong bối cảnh hội nhập quốc tế sâu rộng và yêu cầu phát triển đất nước trong kỷ nguyên mới, việc tiếp tục đổi mới tổ chức và hoạt động của Viện kiểm sát nhân dân trở thành yêu cầu khách quan, cấp thiết. Bài viết phân tích cơ sở chính trị, pháp lý của việc đổi mới tổ chức và hoạt động của Viện kiểm sát nhân dân; làm rõ những yêu cầu mới đặt ra đối với ngành Kiểm sát nhân dân; đồng thời, đề xuất một số định hướng nhằm tiếp tục hoàn thiện tổ chức bộ máy, nâng cao hiệu quả thực hiện chức năng thực hành quyền công tố và kiểm sát hoạt động tư pháp, góp phần xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn phát triển mới.

Từ khóa: Viện kiểm sát nhân dân; Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa; cải cách tư pháp; đổi mới tư pháp; kỷ nguyên mới.

In the context of deepening international integration and the country's development requirements in the new era, continuing to reform the organization and operations of the People's Procuracy has become an objective and urgent necessity. This article analyzes the political and legal foundations for reforming the organization and operations of the People's Procuracy, clarifies the new requirements facing the procuracy sector, and proposes several directions for further improving its organizational structure and enhancing the effectiveness of exercising the prosecutorial power and supervising judicial activities. These efforts contribute to the building of a socialist rule-of-law state in Vietnam in the new stage of development.

Keywords: People's Procuracy; socialist rule-of-law state; judicial reform; judicial innovation; new era.

NGÀY NHẬN: 12/5/2026 NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 28/6/2026 NGÀY DUYỆT ĐĂNG: 08/7/2026

Email: quanghuy130101@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.59394/qlnn.366.2026.1571>

1. Đặt vấn đề

Xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa (XHCN) Việt Nam đặt ra yêu cầu tiếp tục đổi mới tổ chức và hoạt động của các cơ quan nhà nước nói chung, các cơ quan tư pháp nói riêng theo

hướng tinh gọn, chuyên nghiệp, hiệu lực, hiệu quả. Trong hệ thống các cơ quan tư pháp, Viện kiểm sát nhân dân giữ vị trí quan

** ThS. Viện Kiểm sát nhân dân khu vực 2, Thái Nguyên*

trọng với chức năng thực hành quyền công tố, kiểm sát hoạt động tư pháp, góp phần bảo đảm pháp luật được chấp hành nghiêm chỉnh, thống nhất và bảo vệ công lý.

Trước yêu cầu của công cuộc cải cách tư pháp và nhiệm vụ xây dựng Nhà nước pháp quyền XHCN trong giai đoạn mới, việc đổi mới tổ chức và hoạt động của Viện kiểm sát nhân dân là yêu cầu cấp thiết. Trên cơ sở phân tích cơ sở chính trị, pháp lý của việc đổi mới tổ chức và hoạt động của Viện kiểm sát nhân dân; làm rõ những yêu cầu mới đặt ra trong quá trình triển khai mô hình tổ chức và hoạt động theo yêu cầu cải cách tư pháp; bài viết đề xuất một số định hướng tiếp tục hoàn thiện, góp phần nâng cao vị trí, vai trò của Viện kiểm sát nhân dân trong quá trình xây dựng Nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam.

2. Cơ sở chính trị, pháp lý của việc đổi mới tổ chức và hoạt động của Viện kiểm sát nhân dân

Trong tiến trình đổi mới đất nước, Đảng đã ban hành nhiều chủ trương, nghị quyết quan trọng định hướng cải cách tư pháp và đổi mới tổ chức, hoạt động của các cơ quan tư pháp. Chẳng hạn: Nghị quyết số 08-NQ/TW ngày 02/01/2002 của Bộ Chính trị xác định yêu cầu “nâng cao chất lượng thực hành quyền công tố, tăng cường kiểm sát hoạt động tư pháp, chống oan, sai và bỏ lọt tội phạm. Tiếp đó, Nghị quyết số 49-NQ/TW ngày 02/6/2005 của Bộ Chính trị về Chiến lược cải cách tư pháp đến năm 2020 tiếp tục khẳng định mục tiêu xây dựng nền tư pháp trong sạch, vững mạnh, dân chủ, nghiêm minh, bảo vệ công lý và phục vụ Nhân dân, phụng sự Tổ quốc Việt Nam XHCN. Những chủ trương này đã tạo nền tảng chính trị quan trọng cho quá trình đổi mới tổ chức bộ máy và phương thức hoạt động của Viện kiểm sát nhân dân.

Về phương diện pháp lý, *Hiến pháp* năm 2013 (sửa đổi, bổ sung năm 2025) khẳng định vị trí hiến định của Viện kiểm sát nhân dân trong bộ máy nhà nước. Trong đó, khoản 2

Điều 107 quy định “Viện kiểm sát nhân dân thực hành quyền công tố, kiểm sát hoạt động tư pháp (Quốc hội, 2025); khoản 3 Điều 107 khẳng định nhiệm vụ của Viện kiểm sát nhân dân là bảo vệ pháp luật, bảo vệ quyền con người, quyền công dân, bảo vệ chế độ XHCN, bảo vệ lợi ích của Nhà nước, quyền và lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân, góp phần bảo đảm pháp luật được chấp hành nghiêm chỉnh và thống nhất (Quốc hội, 2025). Các quy định này thể hiện rõ vị trí của Viện kiểm sát nhân dân không chỉ là cơ quan thực hiện chức năng công tố mà còn là thiết chế quan trọng trong kiểm soát quyền lực tư pháp và bảo vệ công lý.

Tiếp đó, Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa XIII) về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam trong giai đoạn mới đã xác định mục tiêu đến năm 2030 hoàn thiện cơ bản cơ chế kiểm soát quyền lực nhà nước, xây dựng bộ máy nhà nước tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả, nền tư pháp chuyên nghiệp, hiện đại, công bằng, nghiêm minh, liêm chính, phụng sự Tổ quốc, phục vụ Nhân dân. Đây là cơ sở chính trị trực tiếp cho việc đổi mới mô hình tổ chức và hoạt động của Viện kiểm sát nhân dân trong giai đoạn hiện nay.

Bên cạnh đó, Nghị quyết số 66-NQ/TW ngày 30/4/2025 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng về đổi mới công tác xây dựng và thi hành pháp luật đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước trong kỷ nguyên mới, tiếp tục khẳng định yêu cầu công tác xây dựng và thi hành pháp luật phải được “đổi mới căn bản, tạo động lực mạnh mẽ cho sự phát triển nhanh và bền vững của đất nước”; công tác xây dựng và thi hành pháp luật là “đột phá của đột phá” trong hoàn thiện thể chế phát triển đất nước trong kỷ nguyên mới; là một nhiệm vụ trọng tâm của tiến trình xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam của Nhân dân, do Nhân dân và vì Nhân dân, dưới sự lãnh đạo của Đảng.

Thể chế hóa các chủ trương nêu trên, Quốc hội đã ban hành (Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của *Luật Tổ chức Viện kiểm sát nhân dân*), có hiệu lực từ ngày 01/7/2025 đã đánh dấu bước phát triển mới trong việc hoàn thiện thể chế tổ chức và hoạt động của Viện kiểm sát nhân dân theo tinh thần Nghị quyết số 27-NQ/TW. Bên cạnh việc tổ chức lại hệ thống Viện kiểm sát theo mô hình ba cấp, *Luật* còn mở rộng thẩm quyền và trách nhiệm của Viện kiểm sát nhân dân trong thực hành quyền công tố và kiểm sát hoạt động tư pháp; bổ sung cơ chế xử lý vi phạm hành chính đối với hành vi cản trở hoạt động tố tụng theo quy định của pháp luật; tăng cường quyền kiến nghị phòng ngừa vi phạm và bảo đảm hiệu quả kiểm sát trong toàn bộ quá trình tố tụng. Những quy định mới này phản ánh sự chuyển đổi từ phương thức kiểm sát mang tính thụ động sang mô hình công tố chủ động, lấy chất lượng giải quyết vụ án, bảo vệ công lý, quyền con người và lợi ích công làm mục tiêu trung tâm.

Như vậy, hệ thống các chủ trương của Đảng, các quy định của *Hiến pháp* và *Luật Tổ chức Viện kiểm sát nhân dân* năm 2025 đã hình thành cơ sở chính trị, pháp lý đồng bộ cho việc đổi mới tổ chức và hoạt động của Viện kiểm sát nhân dân trong giai đoạn hiện nay. Đây không chỉ là căn cứ để kiện toàn mô hình tổ chức Viện kiểm sát nhân dân theo yêu cầu tinh gọn, hiệu lực, hiệu quả mà còn tạo nền tảng pháp lý cho việc đổi mới phương thức thực hành quyền công tố, nâng cao chất lượng kiểm sát hoạt động tư pháp, tăng cường kiểm soát quyền lực tư pháp và bảo đảm thực hiện tốt chức năng bảo vệ *Hiến pháp*, pháp luật, quyền con người, quyền công dân, góp phần xây dựng Nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam trong kỷ nguyên phát triển mới.

3. Những yêu cầu mới đặt ra đối với tổ chức và hoạt động của Viện kiểm sát nhân dân sau khi thực hiện mô hình tổ chức mới

Luật Tổ chức Viện kiểm sát nhân dân năm 2025 cùng với việc triển khai mô hình

Viện kiểm sát nhân dân ba cấp đã tạo bước chuyển quan trọng trong tổ chức và hoạt động của ngành Kiểm sát. Theo đó, hệ thống Viện kiểm sát nhân dân cấp huyện chấm dứt hoạt động, được tổ chức lại thành Viện kiểm sát nhân dân khu vực; hệ thống Viện kiểm sát nhân dân gồm ba cấp: Viện kiểm sát nhân dân tối cao, Viện kiểm sát nhân dân cấp tỉnh và Viện kiểm sát nhân dân khu vực. Đây không chỉ là sự thay đổi về cơ cấu tổ chức mà còn là sự chuyển đổi về phương thức quản trị, phân cấp thẩm quyền và mô hình thực hiện chức năng công tố, kiểm sát hoạt động tư pháp, phù hợp với yêu cầu xây dựng Nhà nước pháp quyền XHCN và cải cách tư pháp trong giai đoạn mới. Sau hơn một năm triển khai mô hình mới, có thể khái quát 6 yêu cầu cơ bản đặt ra đối với tổ chức và hoạt động của Viện kiểm sát nhân dân.

Thứ nhất, yêu cầu tiếp tục hoàn thiện tổ chức bộ máy Viện kiểm sát nhân dân theo mô hình ba cấp. Việc chuyển đổi từ mô hình bốn cấp sang ba cấp giúp tinh giản đầu mối, nâng cao hiệu quả quản lý và tăng tính thống nhất trong chỉ đạo, điều hành. Tuy nhiên, phạm vi quản lý của Viện kiểm sát nhân dân khu vực được mở rộng đáng kể, số lượng vụ việc, dân cư và địa bàn phụ trách tăng lên, đòi hỏi phải tiếp tục rà soát, hoàn thiện cơ cấu tổ chức, phân công nhiệm vụ và cơ chế quản lý nội bộ theo hướng khoa học, phù hợp với đặc điểm từng địa phương. Đồng thời, cần khắc phục những khó khăn phát sinh sau khi sáp nhập, như: khoảng cách địa lý, điều kiện cơ sở vật chất, hạ tầng kỹ thuật và cơ chế phối hợp giữa các bộ phận nghiệp vụ nhằm bảo đảm hoạt động thông suốt, hiệu quả.

Thứ hai, yêu cầu nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ đáp ứng yêu cầu của mô hình tổ chức và tố tụng mới. Việc mở rộng địa bàn quản lý và yêu cầu nâng cao chất lượng thực hành quyền công tố đặt ra yêu cầu phải xây dựng đội ngũ kiểm sát viên có bản lĩnh chính trị vững vàng, trình độ chuyên môn cao, đạo

đức nghề nghiệp trong sáng và khả năng thích ứng với yêu cầu cải cách tư pháp.

Thứ ba, yêu cầu đổi mới phương thức thực hành quyền công tố và kiểm sát hoạt động tư pháp theo mô hình tố tụng hiện đại. Một trong những điểm mới quan trọng của *Luật Tổ chức Viện kiểm sát nhân dân* là mở rộng thẩm quyền và trách nhiệm của Viện kiểm sát nhân dân trong hoạt động tố tụng. Theo đó, hoạt động công tố không còn chỉ tập trung vào việc kiểm sát tính hợp pháp của các quyết định tố tụng mà chuyển mạnh sang mô hình công tố chủ động. Kiểm sát viên phải tham gia ngay từ giai đoạn tiếp nhận, giải quyết nguồn tin về tội phạm, chủ động đề ra yêu cầu điều tra, yêu cầu điều tra bổ sung và tham gia một số hoạt động điều tra theo quy định của pháp luật nhằm bảo đảm việc thu thập chứng cứ khách quan, đầy đủ và hợp pháp. Đồng thời, *Luật* cũng mở rộng vai trò của Viện kiểm sát trong kiểm sát thi hành án theo hướng kiểm sát xuyên suốt quá trình tổ chức thi hành án, góp phần tăng cường kiểm soát quyền lực tư pháp, phòng ngừa oan, sai và bỏ lọt tội phạm.

Thứ tư, yêu cầu hoàn thiện cơ chế phối hợp liên ngành trong hoạt động tư pháp. Việc tổ chức lại hệ thống các cơ quan tư pháp đòi hỏi tiếp tục hoàn thiện cơ chế phối hợp giữa Viện kiểm sát với Cơ quan điều tra, Tòa án, cơ quan thi hành án và các cơ quan, tổ chức có liên quan. Đặc biệt là xây dựng quy chế phối hợp thống nhất, xác định rõ trách nhiệm, thẩm quyền và cơ chế trao đổi thông tin giữa các chủ thể tiến hành tố tụng; đồng thời, ban hành các hướng dẫn liên ngành nhằm giải quyết những khó khăn phát sinh từ mô hình tổ chức mới, bảo đảm tính thống nhất và hiệu quả của hoạt động tư pháp.

Thứ năm, yêu cầu đẩy mạnh chuyển đổi số và xây dựng Viện kiểm sát số phù hợp với yêu cầu quản trị hiện đại. Trong điều kiện địa bàn quản lý được mở rộng nhưng biên chế cơ bản giữ ổn định, chuyển đổi số trở thành yêu cầu tất yếu để nâng cao chất lượng quản

trị và hiệu quả hoạt động của ngành Kiểm sát. Theo đó, tiếp tục hoàn thiện hệ thống hồ sơ điện tử, xây dựng cơ sở dữ liệu tập trung dùng chung trong toàn ngành, kết nối và chia sẻ dữ liệu với cơ quan điều tra, tòa án và cơ quan thi hành án; đồng thời, nghiên cứu, ứng dụng AI, Big Data và các nền tảng số trong quản lý, chỉ đạo điều hành, thống kê nghiệp vụ và hỗ trợ hoạt động kiểm sát.

Từ những yêu cầu trên cho thấy, việc đổi mới tổ chức và hoạt động của Viện kiểm sát nhân dân không chỉ là sự điều chỉnh về cơ cấu tổ chức mà còn là quá trình đổi mới toàn diện về mô hình quản trị, phương thức thực hiện quyền công tố, kiểm sát hoạt động tư pháp và xây dựng đội ngũ cán bộ. Đây vừa là yêu cầu khách quan của tiến trình cải cách tư pháp, vừa là điều kiện quan trọng để Viện kiểm sát nhân dân thực hiện hiệu quả chức năng bảo vệ pháp luật, bảo vệ công lý, bảo vệ quyền con người và góp phần xây dựng Nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam trong giai đoạn phát triển mới.

4. Một số định hướng tiếp tục đổi mới tổ chức và hoạt động của Viện kiểm sát nhân dân

Một là, tiếp tục hoàn thiện mô hình tổ chức Viện kiểm sát nhân dân theo hướng tinh gọn, chuyên nghiệp và hoạt động hiệu lực, hiệu quả. Để mô hình mới phát huy hiệu quả, cần tiếp tục rà soát cơ cấu tổ chức của Viện kiểm sát nhân dân các cấp, nhất là Viện kiểm sát nhân dân khu vực trên cơ sở khối lượng công việc, đặc điểm địa bàn và yêu cầu cải cách tư pháp. Đồng thời, cần hoàn thiện cơ chế phân quyền, phân cấp theo hướng xác định rõ thẩm quyền, trách nhiệm và tăng tính chủ động của Viện kiểm sát nhân dân cấp tỉnh và Viện kiểm sát nhân dân khu vực, bảo đảm sự chỉ đạo tập trung, thống nhất trong toàn ngành.

Hai là, tiếp tục đổi mới phương thức thực hành quyền công tố và kiểm sát hoạt động tư pháp theo mô hình tố tụng hiện đại. Việc triển khai *Luật Tổ chức Viện kiểm sát nhân*

dân năm 2025 đòi hỏi hoạt động công tố phải chuyển mạnh từ tư duy kiểm sát thụ động sang công tố chủ động, lấy chất lượng giải quyết vụ án làm trung tâm. Theo đó, kiểm sát viên cần tham gia ngay từ giai đoạn tiếp nhận, giải quyết nguồn tin về tội phạm, chủ động đề ra yêu cầu điều tra, kiểm sát chặt chẽ việc thu thập chứng cứ, kịp thời phát hiện và yêu cầu khắc phục vi phạm trong toàn bộ quá trình tố tụng. Đồng thời, cần tiếp tục hoàn thiện quy trình nghiệp vụ thống nhất trong toàn ngành, bảo đảm sự phối hợp đồng bộ giữa các cấp kiểm sát và các cơ quan tiến hành tố tụng, góp phần nâng cao chất lượng thực hành quyền công tố, kiểm sát hoạt động tư pháp và hạn chế oan, sai, bỏ lọt tội phạm.

Ba là, xây dựng đội ngũ cán bộ kiểm sát chuyên nghiệp, liêm chính và đáp ứng yêu cầu cải cách tư pháp. Con người là nhân tố quyết định chất lượng hoạt động của Viện kiểm sát nhân dân. Vì vậy, cần tiếp tục đổi mới công tác cán bộ theo hướng lựa chọn, bố trí, sử dụng cán bộ trên cơ sở năng lực thực tiễn, phẩm chất đạo đức và kết quả thực hiện nhiệm vụ. Đồng thời, triển khai hiệu quả các quy định mới của *Luật về bổ nhiệm, sử dụng và chuyển đổi giữa các chức danh tư pháp* nhằm phát huy tối đa năng lực của đội ngũ kiểm sát viên và điều tra viên. Bên cạnh đó, cần tăng cường đào tạo chuyên sâu về kỹ năng tranh tụng, công nghệ số, ngoại ngữ và kiến thức pháp luật quốc tế để đáp ứng yêu cầu hội nhập và chuyển đổi số.

Bốn là, đẩy mạnh chuyển đổi số và xây dựng nền tảng Viện kiểm sát số. Chuyển đổi số cần được xác định là một trong những khâu đột phá trong tiến trình hiện đại hóa ngành Kiểm sát. Theo đó, tiếp tục hoàn thiện hệ thống quản lý hồ sơ điện tử, xây dựng cơ sở dữ liệu tập trung dùng chung trong toàn ngành và kết nối liên thông với cơ sở dữ liệu của Cơ quan điều tra, Tòa án, cơ quan thi hành án và các cơ quan có liên quan. Đồng

thời, cần đẩy mạnh nghiên cứu, ứng dụng AI, Big Data và các nền tảng số trong quản lý, thống kê nghiệp vụ, hỗ trợ hoạt động công tố, kiểm sát và công tác chỉ đạo, điều hành. Đây là điều kiện quan trọng để nâng cao hiệu quả quản trị, khắc phục những hạn chế về nhân lực và từng bước xây dựng mô hình Viện kiểm sát số.

Năm là, hoàn thiện cơ chế phối hợp liên ngành và nâng cao hiệu quả kiểm soát quyền lực tư pháp. Hiệu quả thực hiện chức năng của Viện kiểm sát nhân dân phụ thuộc chặt chẽ vào sự phối hợp giữa các cơ quan tiến hành tố tụng và các cơ quan có liên quan. Do đó, cần tiếp tục hoàn thiện các quy chế phối hợp liên ngành theo hướng xác định rõ trách nhiệm, thẩm quyền và cơ chế trao đổi thông tin giữa các chủ thể; đồng thời, kịp thời ban hành các hướng dẫn nghiệp vụ thống nhất để giải quyết những vấn đề phát sinh trong quá trình thực hiện mô hình tổ chức mới. Cùng với đó, Viện kiểm sát nhân dân cần tiếp tục phát huy vai trò là thiết chế kiểm soát quyền lực trong lĩnh vực tư pháp thông qua việc tăng cường phát hiện, kiến nghị và kháng nghị nhằm phòng ngừa vi phạm pháp luật, chống oan, sai và bảo đảm tính nghiêm minh của pháp luật. □

Tài liệu tham khảo:

- Ban Chấp hành Trung ương Đảng (2022). *Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022 về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam trong giai đoạn mới*.
- Ban Chấp hành Trung ương Đảng (2025). *Nghị quyết số 66-NQ/TW ngày 30/4/2025 về đổi mới công tác xây dựng và thi hành pháp luật đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước trong kỷ nguyên mới*.
- Bộ Chính trị (2005). *Nghị quyết số 48-NQ/TW ngày 02/6/2005 về Chiến lược cải cách tư pháp đến năm 2020*.
- Quốc hội (2025). *Luật Tổ chức Viện kiểm sát nhân dân năm 2025*.
- Quốc hội (2013, 2025). *Hiến pháp năm 2013 (sửa đổi, bổ sung năm 2025)*.